

Bente Ørums artikel er skarp lud for en humanistisk tænkning. Den viser med tal og argumenter, at de unges situation nu og i fremtiden er et omfattende problemkompleks, som, hvis der ikke gøres noget, vedrører samfundets overlevelse som det samfund, „vi bekender os til“ (p. 243). Vælger man ikke at gøre noget, vil vel sagtens „en del af de udstødte unge gå ind i en håbløshed og forarmelse, hvor de og deres børn vil blive en samfundets byrde i egentligste forstand, mens andre vil leve på tværs af og uden hensyn til de etablerede og accepterede regler i samfundet“ (p. 243).

På denne baggrund kan der være god grund for politikere og alle os andre til at tage fat i ungdoms-betænkningens handlingsforslag – uden at glemme, at det også i fremtiden dybest set vil handle om de grundlæggende samfundsstrukturer.

Kirsten Reisby

André Glucksmann, *Svimmelhedens styrke*, Århus: Forlaget Centrum, 1984, 327 s., 225,00 kr.

André Glucksmann hører til den kreds af franske filosoffer, der er blevet præsenteret for det franske og internationale publikum som „de nye filosoffer“. Navnet kan være misvisende. I filosofien, som andre steder, er det afgørende ikke, om argumenter er gamle eller nye, men om de er gyldige. Den nye franske filosofi har da også en solid baggrund i den franske tradition og i den politiske debat i vort århundrede.

Den nye filosofis opgør blev i høj grad foregrebet allerede i diskussionen i 1950'erne mellem Jean-Paul Sartre og Albert Camus om de sovjetiske fangelejre. Sartre vedgik, at de fandtes, men han nægtede at tale og skrive om dem. „Man må ikke tage håbet fra arbejderne i Billancourt“, sagde han. Derimod godtog Camus ikke, at drøftelser om faktiske forhold skulle underkastes en sådan strategisk kalkyle. Fangelejrene fandtes, og de var kompromitterende for sovjetsystemet og marxismen.

Debatten sygnede noget hen i 1960'erne, blandt andet fordi Vietnamkrigen gav Sovjetunionen et vist image af at være det mindste onde af de to supermagter. Først Alexander Solsjenitsyns værk *Gulag Øhavet* (1974), dernæst – og vigtigst – Sovjetunionens invasion i Afghanistan i 1979 fik imidlertid dette image til helt at krakelere.

Hermed var banen åben for den nye franske filosofi, der uanset de nye filosofers forskellighed har et fælles udgangspunkt: Magten er ikke noget fremmedlegeme i verden. Den verden menneskene befinder sig i er i sit væsen en magts verden, et rum for politisk kamp. Forsøg på at virkeliggøre utopiske forestillinger om magtfrie samfund har blot ført til nye former for magtudøvelse, der siger spar to til, hvad man ellers kender fra historien.

Glucksmann, der er den fremmeste af de nye filosoffer, er uddannet filosof og har i 20 år forsket i atomstrategi ved det franske institut C.N.R.S. Han har tidligere udgivet blandt andet to kritiske opgør med marxismen, *La cuisinière et la mangeur d'hommes* (1975) og *Maitre Penseur* (1977). Nu er hans seneste bog fra 1983, *Svimmelhedens styrke*, blevet oversat til dansk.

Bente Ørums artikel er skarp lud for en humanistisk tænkning. Den viser med tal og argumenter, at de unges situation nu og i fremtiden er et omfattende problemkompleks, som, hvis der ikke gøres noget, vedrører samfundets overlevelse som det samfund, „vi bekender os til“ (p. 243). Vælger man ikke at gøre noget, vil vel sagtens „en del af de udstødte unge gå ind i en håbløshed og forarmelse, hvor de og deres børn vil blive en samfundets byrde i egentligste forstand, mens andre vil leve på tværs af og uden hensyn til de etablerede og accepterede regler i samfundet“ (p. 243).

På denne baggrund kan der være god grund for politikere og alle os andre til at tage fat i ungdoms-betænkningens handlingsforslag – uden at glemme, at det også i fremtiden dybest set vil handle om de grundlæggende samfundsstrukturer.

Kirsten Reisby

André Glucksmann, *Svimmelhedens styrke*, Århus: Forlaget Centrum, 1984, 327 s., 225,00 kr.

André Glucksmann hører til den kreds af franske filosoffer, der er blevet præsenteret for det franske og internationale publikum som „de nye filosoffer“. Navnet kan være misvisende. I filosofien, som andre steder, er det afgørende ikke, om argumenter er gamle eller nye, men om de er gyldige. Den nye franske filosofi har da også en solid baggrund i den franske tradition og i den politiske debat i vort århundrede.

Den nye filosofis opgør blev i høj grad foregrebet allerede i diskussionen i 1950'erne mellem Jean-Paul Sartre og Albert Camus om de sovjetiske fangelejre. Sartre vedgik, at de fandtes, men han nægtede at tale og skrive om dem. „Man må ikke tage håbet fra arbejderne i Billancourt“, sagde han. Derimod godtog Camus ikke, at drøftelser om faktiske forhold skulle underkastes en sådan strategisk kalkyle. Fangelejrene fandtes, og de var kompromitterende for sovjetsystemet og marxismen.

Debatten sygnede noget hen i 1960'erne, blandt andet fordi Vietnamkrigen gav Sovjetunionen et vist image af at være det mindste onde af de to supermagter. Først Alexander Solsjenitsyns værk *Gulag Øhavet* (1974), dernæst – og vigtigst – Sovjetunionens invasion i Afghanistan i 1979 fik imidlertid dette image til helt at krakelere.

Hermed var banen åben for den nye franske filosofi, der uanset de nye filosofers forskellighed har et fælles udgangspunkt: Magten er ikke noget fremmedlegeme i verden. Den verden menneskene befinder sig i er i sit væsen en magts verden, et rum for politisk kamp. Forsøg på at virkeliggøre utopiske forestillinger om magtfrie samfund har blot ført til nye former for magtudøvelse, der siger spar to til, hvad man ellers kender fra historien.

Glucksmann, der er den fremmeste af de nye filosoffer, er uddannet filosof og har i 20 år forsket i atomstrategi ved det franske institut C.N.R.S. Han har tidligere udgivet blandt andet to kritiske opgør med marxismen, *La cuisinière et la mangeur d'hommes* (1975) og *Maitre Penseur* (1977). Nu er hans seneste bog fra 1983, *Svimmelhedens styrke*, blevet oversat til dansk.

I de seneste bøger svarer Glucksmanns metodiske udgangspunkt til det, Platon lader Sokrates anvende i de sokratiske dialoger. Ved at adskille intention og praksis hos dem han debaterer med, prøver han at opløse modstanderens intentioner i praktiske selvmodsigelser.

I *Maitre Penseur* citerede Glucksmann Mao: „Man har ret til at gøre oprør.“ „Men betyder det, at man i praksis har ret til at gøre oprør mod Mao selv?“, spurgte Glucksmann. I *Svimmelhedens styrke gælder det pacifisternes udsagn om, at fred er vigtigere end alt andet. „Men betyder det i praksis, at man accepterer fangelejrens fred, der er værre end døden?“*, spørger Glucksmann.

Derfor løber argumentationen i *Svimmelhedens styrke* også langs to spor: Et filosofisk og et konkret politisk.

Glucksmann indleder sin bog med at overlade ordet til atombomben selv. Bomben udtaler sig hårdt om både militarismen og pacifismen. „Bare man søger eller mindsker ens eget våbenlager med et vist antal krigsmaskiner, så fordufter de geopolitiske vilkår, og modstanderne ændrer karakter“, konstaterer bomben om de to tankegange. Pacifisterne mener, at man kan opnå sikkerhed gennem ensidig nedrustning. Militaristerne mener, at det kan ske gennem militær overlegenhed. Ifølge bomben (og Glucksmann) begår begge sider imidlertid den fejl, at de placerer krigens årsager i en række ydre faktorer.

Krigen er derimod menneskers værk. Den sættes i gang af mennesker, og den udkæmpes i sidste ende af mennesker. Afskrækkelsesbalancen bliver i den forbindelse netop positiv, fordi den betyder en forståelse på det onde mellem to modstandere, der ikke kan forstå hinanden på det gode.

Både militarister og pacifister hylder, i følge Glucksmann, radikalitetens princip, der siger, at livet kan gå op, at den verdslige verden kan frelles og hele magten opnås. Heroverfor sætter han svimmelhedens princip, der som princip er mere beskedent. Ifølge dette skal beslutsomhed konfronteres med beslutsomhed, med en villighed til at balancere på afgrundens rand, netop for ikke at dumpe ned i den og gå til grunde i det store slag. Frem- og tilbagerykning bliver ikke umulig, ifølge svimmelhedens princip, men det må ske under den agtpågivenhed det kræver, når man danser på en line.

For Glucksmann bliver vold og krig noget oprindeligt, uden at han begiver sig ind i den evindelige diskussion, om mennesket af natur er ondt. I fortiden finder han en parallel situation til den nuværende i tiden efter de store religionskrige i Europa. Han finder filosofisk støtte i datiden hos erkendelsesteoretiske og etiske skeptikere som Pascal og Montaigne og hos folkeretsteoretikere som Grotius og Pufendorf. Med denne filosofiske støtte skabes et filosofisk grundlag for svimmelhedens princip, der bygger på skepsis over for altfavnende teorier med messianske træk og på en international retsorden, hvor den ene part ikke sættes skakmat af den anden.

Hvad angår Glucksmanns stil vil mange hævde, at den er litterær snarere end filosofisk. Det stemmer nok, at stilen er litterær, men ikke på en sådan måde, at det udelukker, at den er politisk-filosofisk samtidig. Det er karakteristisk for Glucksmanns stil, at han ikke bare vil omtale tingene. Han vil også præsentere tingene på en levende og nærværende facon. Derfor har hans værk ikke denne klassiske afhandlings form i aristotelisk betydning.

Hvem kan bruge Glucksmann? Både den nuværende og den tidligere franske præsident har før søgt at tage ham i deres politiske favn. Han er desuden blevet spændt for „det nye højres“ vogn. Grunden til, at alle og ingen kan bruge ham, er, at stiller flere spørgsmål end han giver svar. Han siger, at kejseren ikke har noget tøj på, men han siger ikke, hvilket tøj kejseren i givet fald burde tage på.

Også på den måde er han sokratiker.

Peter Nedergaard

Erik Jørgen Hansen, *Socialgrupper i Danmark*, København: Socialforskningsinstituttet, 1984 (studie nr. 48), 189 s., 52,00 kr.

Når Erik Jørgen Hansen (p. 38) skriver, at „i det tilsyneladende virvar af systemer for inddelinger i socialgrupper og sociale klasser, som findes i mere eller mindre gennemarbejdet form, indtager Socialforskningsinstituttets socialgruppeinddeling – herefter benævnt SFI-inddelingen – den særstilling, at det er den hidtil mest anvendte socialgruppeinddeling i Danmark“, må man – med visse kvalifikationer – antagelig give ham medhold. (Det må vel blandt andet være underforstået, at det er anvendelse i forskning, der tales om). Allerede i kraft af omfanget af den forskning, der er foregået på SFI og den udbredelse, resultaterne har fået, blandt andet gennem anvendelse i undervisning og optagelse i den offentlige debat, er der en baggrund for påstanden.

Denne udbredelse er også berettiget – efter min mening dog ikke på grund af socialgruppeinddelingen, men fordi de undersøgelser, hvor denne har været anvendt, har givet en betydelig mængde relevante informationer om fordelingen af goder, dårligheder og livsudfoldelsesmuligheder i samfundet, og på den måde været med til at præge befolkningens billede af samfundet. Netop denne udbredelse understreger samtidig vigtigheden af kritiske refleksioner over gyldigheden af og grundlaget for denne begrebsmæssige konstruktion.

Her må man også give – igen med visse kvalifikationer – forfatteren medhold, når han (p. 33) bemærker, at den socialegruppeinddeling „ikke hidtil har været genstand for noget dybere studium“ vedrørende dens teoretiske baggrund og metodik. (I den sammenhæng kan det dog undre lidt, at E. J. Hansen hverken nævner Karen Siunes bidrag i Hansen (1968), Nordhoeks redegørelse (1969) eller den kritiske behandling i Enevoldsen (1980).

Det er denne mangel, der søges rettet op på i den foreliggende publikation. Uanset vurderingen af, hvor godt det lykkes, er bogen læseværdig og værdifuld af tre grunde: Den giver en klar og overskuelig fremstilling af selve socialgruppeinddelingens definitioner og operationelle anvendelse, den belyser overskueligt socialgruppeinddelingens empiriske anvendelighed og den relaterer socialgruppeinddelingen til andre lag- og klassedelingsmetoder, såvel begrebsmæssigt som empirisk (nemlig K. Svalastogas prestige-graduering og Erik Ohlin Wrights klassedelingsmodel)

Det er først og fremmest på det sidste punkt, man læser bogen med forventninger om en forskningsmæssig nyhedsværdi. Desværre indfries de ikke helt. For mig har der altid gjort sig nogen mystik gældende vedrørende socialgrupperne i SFIs